

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrtletno 15 Din

za pol leta 30 Din

za vse leto 60 Din

Posamezne številke 1.50 Din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 26. februarja 1937.

Slovenske politične stvarnosti

a) Mladina.

Politični talenti so med nami Slovenci bili vedno redki in so tudi današnji dan. Novih ni, stari, že preizkušeni politiki pa so obrabljeni in postajajo brez krvi. Narodu pa so potrebne nove, mlade moči, da mu pribore nazaj izgubljene postojanke. Gotovo je, da more le iz mladine zrasti osebnost, ki bo v prihodnjem času potegnila narod za seboj z izvirnostjo misli in darom govora. Prihodnji narodni vodnik si bo moral biti svest svoje težke naloge, vseh bojov, trpljenja, ki jih bo treba, da bodo doseženi cilji, ki jih nosi ves narod v svojem srcu. Narodni vodnik je prav za prav tisto, kot plod na sadnem drevju. Pognati in zoreti mora iz soka naroda. Zato je potrebno, da se vsa mladina zatopi v vprašanja in stvari, od katerih je odvisna rešitev slovenske prihodnosti in naj ne goji preveč sporta, ne bere brezsmiselnih romanov, ne obiskuje kina itd. Naj se posveti predvsem javnopравни vprašanjem. Vsak prihodnji javni delavec pri nas pa mora poznati dr. Pitamicovo knjigo o «Državi», vsak naj prebere dr. Ogrisovo knjigo »Politične stranke«. Odklanjamo odločno Hitlerjevo ideologijo o državi, rasizmu in nacionalizmu, vendar je prav, da se učimo tudi od nasprotnika. Znana Hitlerjeva knjiga »Mein Kampf« podaja uporabne stvari o tehnični izvedbi propagande in politične organizacije ter o duhovnosti množic. Za naše slovenske razmere, ki stopajo spet v znamenje boja med liberalci in klerikaleci, je ravno za zrelo mladino potrebno, da se seznanijo s temi stvarmi z znanstvenega stališča. V tem oziru ima za tiste, ki ne priznavajo katoliške filozofije, pametne poglede na ta problem Schopenhauerjev sestavek »Über die Religion« v peti knjigi 15. poglavju. S pazljivim branjem teh strani se bo marsikdo oprustil tiste nesmiselne »farske gonje«, ki mu jo vcepljajo nekateri »politiki«, in bo na naša najbolj pereča slovenska vprašanja gledal s čisto drugačnimi očmi in tako mnogo pripomogel k tako potrebni zavesti slovenske skupnosti. — Od narave dani politični talent potrebuje resne znanstvene podlage, da bo prost vseh strasti, ki

ravno pri nas Slovencih tako prevladujejo v javnem življenju ter da bo hladno in razumno gledal na naše probleme.

b) Sfinga.

Eno najbolj pogostih gesel v našem javnem življenju je »narodno edinstvo«. Kakor je to geslo pogosto, ravno tako je njegova vsebina sporna. Državnopravna teorija si ni na jasnem, kaj naj razume pod tem izrazom. V komentarjih o naši ustavi pravijo učenjaki, da je pojem »narodnega edinstva« dvomljiv, in podajajo vsakovrstne razlage. V vsakdanjem političnem življenju pa smo svoje dni slišali nekega senatorja (seveda JNS) Tomiča, ki je rekel, da stranka stoji na stališču »integralnega narodnega edinstva«, tedaj tako, da sploh ni niti najmanjše razlike med prebivalci Jugoslavije; vsi so si tako enaki kot vojaki v vojašnici ali dinarji v denarnici. So pa zopet drugi, ki so določevali »sintetično narodno edinstvo«, ki naj bi bilo v tem, da naj bo vsak državljani najprej dober Slovenec ali Hrvat ali Srb, in iz povezanosti teh treh nastane »narodno edinstvo«. Prav dobro je to teorijo pred 2 ali 3 leti v senatu razlagal dr. Mažuranič. Spet drugi so dejali, da je najprej treba biti dober Jugoslovan in šele za tem smeš biti Slovenec, Hrvat ali Srb. Ta teorija nima izrečnega imena, je pa nekaka »sintetično-integralna narodno-edinstvena« teorija. Lansko leto je v preračunski debati na interpelacijo, kako on sodi o narodnem edinstvu, dr. Korošec kot notranji minister odgovoril tako, da je omenjal vse zakone, ki imajo v svojih paragrafi besedici »narodno edinstvo«. Tako imamo nazadnje tudi pojem »zakonitega ali dekretiranega narodnega edinstva«. Je torej razlag za pojem »narodnega edinstva« precej zadosti ter se razlagalec med seboj bistveno razlikujejo. Navadno pa vežejo skupaj pojma »narodno« in »državno edinstvo«. Slednji pojem je povsem jasn, kajti pomeni mednarodnopravno eno samo državo. So bili nekateri, ki so pod »narodnim edinstvom« razumeli voljo vseh treh narodov, da obranijo skupno državno mejo. Mnenja pa smo, da je ta volja že obsežna

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštnočekovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadržna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

v samem pojmu državne enotnosti. Zato bi bila s tega vidika pojma narodna in državna enotnost istovna in bi prvi lahko odpadel. Ker je zakonjen, mora imeti svoj pomen. Hočemo dodati svojo razlago: Ker je v teoriji nam Slovincem dovoljena naša kultura, uporaba našega jezika in tudi celo imenovati se smemo Slovence, in se smemo uveljavljati v družabnih in sportnih klubih, ni nam pa dovoljeno, da bi s svojim denarjem sami razpolagali, mislimo, da je ta prepoved zakonjena ravno v pojmu »narodno edinstvo«, in zato dodajamo še novo definicijo »finančnega narodnega edinstva«.

c) Paradoks.

Oscar Wilde je pesnik paradoksa. Škoda da je že umrl, ker drugače bi v naših jugoslovenih dobil neizčrpen vir za svoje domisleke. Imamo časopis, ki zatrjuje, da smo jugoslovensko-enoten narod, pa vendar pravi, da je treba prepustiti centrali le najnujnejše (ne samo nujne, ampak najnujnejše) stvari, vse drugo pa pokrajnam! Stoji na stališču narodne in državne enotnosti, in vendar hoče federativno (zvezno) državo! Pravi, da smo en narod, pa vendar priznava hrvaško vprašanje! Zatrjuje, da imamo mi Slovenci svojo kulturo, pa govori o jugoslovenski kulturi! Govori o slovenskem narodu in o jugoslovenskem narodu, torej o narodu v narodu! Zahteva enotno gospodarsko življenje, pa vendar pravi, da je treba upoštevati posebnosti slovenskega gospodarstva. Dokazuje, da so njegovi somišljeniki globoko krščansko verni, in vendar trdi, da so napredni. Poudarja, da je nacionalen, in koketira z internacionalci v Španiji! Zatrjuje, da so njegovi ljudje ob široki cesti, da pa je njegova stranka — stranka malega človeka! Kadar je v vladi, piše, da so zanj vsi »trezni pozitivni in konstruktivni elementi«, v opoziciji pa da so protidržavni, destruktivni elementi, kadar je pa on v opoziciji — mu pa cenzura zamaši usta — država pa gre naprej v isti smeri kot prej pod »konstruktivnimi elementi«.

č) Slovenski fondii.

Vsi finančni dohodki države so — kot splošno znano — centralizirani v Belgradu. Ne samo, da tam pobirajo neposredne davke, carine in mono-

Pesmi. Zložil Anton Hajdrih

Litografiral, izdal in založil Čemažar Josip v Ljubljani 1936. Strani VIII, 82. Cena 40 Din. Dobiva se v vseh knjigarnah.

Anton Hajdrih je eden izmed zastopnikov slovenske glasbene romantike. Hajdrihove pesmi so peli slovenski pevski zbori že v dobi taborov, ko je narodno navdušenje kipelo, peli so jih po čitalnicah in pevskih slovesnostih iz srca, kakor so privlece skladatelju iz srčnih globočin. Hajdrihove skladbe so sicer preproste in imajo po večini namen zbuditi slovensko narodno zavest ali pa so preproste ljubezenske pesmi; je pa to glasba, ki je pristna in rojena, ne pa narejena in izumetničena. In je slovenska, je zrastle iz slovenskega občutja. Marsikatera Hajdrihova skladba je postala narodna pesem, kakor je tudi precej pesmi Simona Jenka prešlo v ljudsko lastnino. Hajdrih je skladal najrajši zборе in štirispeve. Hajdrihovi štirispevi na besede Simona Jenka »V tih noči« in »Slabo sveča je gorela« in na besede Jos. Stritarja »Pri oknu sva molče slonela« po notranji moči dosega ju Jenka in Stritarja. Hajdrihovo »Jadransko morje« je pa najmogočnejša slovenska narodna himna, mogočnejša kot »Naprej« Davorina Jenka. Hajdrih je zlagal svoje štirispeve na besedilo tudi drugih narodnih buditeljev, ki sicer niso bili rojeni pesniki, Hajdrihovi napevi pa prekašajo vrednost besedil.

Anton Hajdrih je bil rojen Ljubljancan. Rojen je bil 9. januarja 1842. Njegov oče je bil ljubljanski mešan, trgovec z manufakture ter je bil doma iz Ullersdorfa pri Naremburgu v Pruski Šleziji. Skladateljeva mati je bila hči uglednega

ljublanskega mešana Velja Steske, starega očeta slovenskega umetnostnega zgodovinarja ravnatelja Viktorja Steske. Anton Hajdrih, čigar brat je bil znani ljubljanski pridigar lazarist Karl Hajdrih, je stopil sam najprej v bogoslovje, ki ga je pa po nasvetu brata-duhovnika zapustil ter šel študirat na konservatorij v Prago. Tu je bil skupaj s slovenskim skladateljem Francetom Gerbičem. Imel je nenavadno lep bariton. Kadil je pa neprestano viržinke, tako da je izgubil svoj jasni glas. L. 1873. je zato šel v Trst v tečaj za brzojavne uradnike, službe pa ni dobil. Pač je pa v Trstu sestavil pevski kvartet in začel spet skladati. Skladal je kar mimogrede, kjerkoli je bil, brez klavirja. Sloneč na oboku v Rojanu je zložil: »Buči, buči morje adrijsko«. Hajdrihov kvartet je zaslovel ne le v Trstu, kjer so ga tudi Italijani navdušeno pozdravljali, kmalu nato pa tudi po celem Primorju in po vsej Sloveniji. V Trstu je bil Hajdrih nekaj časa uradnik Banke Slavije, nato pa pevovodja nemškega društva »Eintracht« in pa Slovenske čitalnice. Prirejal je pevske večere in koncerte. Za koncert društva »Eintracht« je zložil in uglasbil pesem »Fährmann, hab' Acht!«, ki je imela velik uspeh in jo je pesnik Fr. Cegnar poslovenil z naslovom »Mornarjeva tožba« ter je tiskana v sedaj izdani zbirki Hajdrihovi »Pesmi«. V Trstu je zbral Hajdrih mogočen pevski zbor 60 pevcev. Bil je nekaj časa začasni učitelj v Rodiku in to do konca novembra l. 1877. Dne 5. junija 1878 je umrl v Ljubljani v hiši svojega očeta v Salendrovi ulici št. 6.

Sedaj so izšel v Ljubljani Hajdrihove pesmi, t. j. zbrane skladbe. Hajdrih sam je izdal nekaj posameznih skladb, nekaj pa v zbirki: »Jadranski

glasovi«. Po njegovi smrti pa je izdal njegov prijatelj V. Kosovel še drugo zbirko »Jadranskih glasov«. Prvi zvezek je izšel l. 1876., drugi leta 1879. Ker je torej minulo od tedaj že 60 let, ni čuda, da sta oba zvezka že velika redkost in jih ni nikjer več dobiti, zlasti ne drugega zvezka, ker je vsa še ostala naklada zgorela v Trstu, ko so leta 1920. Italijani zažgali »Narodni dom«.

Ko imamo pred seboj izdano zbrano Hajdrihovo delo, spoznamo šele vso milino Hajdrihovihih skladb. Pesmi prvega zvezka »Jadranskih glasov« so še precej znane, n. pr. Od Urala do Triglava, Luna sije, Cerkvica tam gor sameva, Zagorski zvonovi, V tih noči in Buči morje adrijsko, manj pa prepevajo, ali skoraj nič pesmi iz drugega zvezka in vendar so tudi tu zbrani pravi biseri. Ob teh skladbah posebno živo čutimo, da je bilo s smrtjo 36 letnega Antona Hajdriha pokopanega mnogo zlatega blaga.

Kot uvod k zbranim skladbam nam je podal skladateljev sorodnik Viktor Steska življenjepis, ki nam pojasnjuje skladateljevo burno življenje. Tudi o Hajdrihu bi lahko rekli z nemškim pesnikom: »Ni se znalkrotiti in brzdati, zato mu je minilo petje in življenje«.

Bilo bi potrebno, da bi slovenski pevski zbori sedaj prirejali koncerte, pri katerih bi proizvajali same Hajdrihove pesmi, zlasti manj znane: sijajno »Mornarjevo tožbo«, mlo »V sladkih sanjah«, ganljivo »Siroto«, prijazno »Noč na Blejskem jezeru« ali tudi humoristično »Petelinčkovo ženitev«, pa tudi »Slava Slovincem«, »V tih noči«, »Slabo sveča je gorela«, »V spomin V. Vodniku« itd. Oživela bi tako prava slovenska melodija, ki je blažila srca naših očetov.

polne dohodke, ampak tudi pristojbine in užitnine. Pa to še ni vse. Finančna iznajdljivost je brez primere. Vedno še najdejo sredstva za ustanavljanje fondov. Enkrat morajo profesorji prispevati za edinstveni fond, iz katerega zidajo palačo profesorjev — v Belgradu, drugič železnice, tretjič lovci, potem spet fond za ceste, za elektriko, za socialne dajatve itd. itd., sami fondi — a niti enega ni v Sloveniji. Mnenja smo, da smo mi Slovenci najmanj toliko sposobni, da upravljamo take centralizirane dohodke iz cele države, kot pa na primer v Belgradu. Kaj ko bi sorazmerni del teh fondov odstopili nam Slovencem v upravo?! Uverjeni naj bodo, da bomo to nalogo najvestneje in najpoštenjeje izvršili. Izvolili bi si predsednika za upravo tega (recimo milijonskega fonda), potem dva podpredsednika, enega blagajnika, dva tajnika, 10 odbornikov, re-

vizorja in razsodišče. Vsak mesec bi imeli po dve, po potrebi tudi po tri seje, račune bi vsekdar natančno polagali. Glavno pa so dnevnice! Izjavljamo, da bi si zaračunali le 50 odstotkov od sedanjih belgrajskih dnevnic. Mnogo je med nami Slovenci potrebnih razumnikov, in poštenih zraven, ki nimajo niti enega postranskega zaslužka, država pa ima toliko teh fondov, da bi jih nekaj prav lahko odstopila Sloveniji v upravljanje. Saj bi mi Slovenci čisto pravično odmerili vsakemu svoje! Odgovarja tudi načelu bratovske ljubezni, pravičnosti in enakopravnosti, da tudi mi Slovenci upravljamo take fonde. S tem niti najmanj ne bi bilo prizadeto načelo narodne in državne enotnosti, nasprotno — še utrjeno bi bilo! Radovedni smo, če bodo jugoslovni podprli to našo upravičeno željo!

Dr. I. Št.:

Samouprave na platnu

III.

Uprava ali politična decentralizacija.

Doslej smo obravnavali »samouprave«, ki imajo v jutranjem žargonu sledeče verjetno stopnjevanje obsega:

- 1) samouprave brez prilastka;
- 2) široke samouprave ali decentralizacija;
- 3) najširše samouprave ali dekoncentracija ali širša decentralizacija.

V tem žargonu ima dekoncentracija najširši pomen.

Precej drugače obravnava centralizem in koncentracijo ter decentralizacijo in dekoncentracijo druga sodobna unitaristična strankarska oblika, ki je drugače na slovenskih tleh intimen neprijatelj jutranjnikov in se trudi na istih tleh napraviti vtisk, da ni unitaristična. V tem oziru je zanimiv sestavek, ki ga je prinesel »Slovenec« z dne 14. novembra 1956 pod naslovom »Decentralizem — dekoncentracija« in ki vsebuje približno nastopne določitve:

»Centralizem je sestav, pri katerem je na enem in istem mestu osredotočena vsa državna politična oblast. Decentralizacija kot nasprotje tega je sestav, pri katerem je državna politična oblast porazdeljena na več enakopravnih političnih enot. Koncentracija je sestav, pri katerem je upravna oblast osredotočena na enem in istem mestu, dekoncentracija pa sestav, pri katerem je upravna oblast porazdeljena na več enot.«

Pri teh pojmi ima dekoncentracija ožji pomen, kakor decentralizacija. V skladu s tem pojmovanjem sklepa člankar, da brez politične decentralizacije ni mogoča upravna dekoncentracija. Ker so JNSarji samo za upravno dekoncentracijo, so torej demagogi.

Upoštevnost sestavka in njegovega določanja stoji in pade po tem, ali je izraz »politična oblast« mišljen v pomenu »zakonodajne oblasti« ali ne. Če »politična oblast« ni to, potem je v članku pritegnjena »politična oblast« samo druga beseda za »upravno oblast«; v tem primeru bi pa bila cela

razprava gola besedna igra in še hujša demagogija, kot je od člankarja domnevana demagogija jutranjnikov.

Pri nas se uporablja izraz »politična oblast« zelo pogosto za navedbo državne funkcije upravljanja, torej za »upravno oblast«. Zato moramo obžalovati, da je člankar izbral ta dva izraza za dve različni funkciji državnega delovanja, namreč za zakonodajno in za upravno. Tudi drugače ne razumemo, zakaj ni pritegnil člankar izraza »zakonodajna oblast«, ki bi storil, da bi bil njegov članek jasnejši.

Če hočemo, da je omenjeni sestavek logičen, moramo vzeti, da je pod izrazom »politična oblast« mišljena to pot »zakonodajna oblast«. Sestav, pri katerem je porazdeljena ta oblast na več enakopravnih političnih enot, bi bila nedvomno neprimerno daljnosežnejša »decentralizacija«, kot najširša dekoncentracija jutranjih teoretikov. Bila bi tako zelo obsežna, da bi sploh ne ustrezala več pojmu, ki ji ga daje čepica »decentralizacija«, bila bi namreč **odstranitev unitarizma**. Ker če je pri unitarizmu kaj enega, edinega, je to čisto gotovo — zakonodajca. Pri unitarizmu ni niti govora o porazdelitvi zakonodajne oblasti na več enot, kaj šele na več enakopravnih enot. Kdo se ne spominja »heringovega« banketa, ki ga je priredil najčistejši prototip srbijanskega unitarista, Boža Maksimović-Kundak, po petomajskih volitvah? Ko je postavil vodilo, da ne bodo unitaristi nikdar dovolili, da bi bile v Zemunu druge postave kot v Belgradu!

Tem bolj drži zato sklepna misel »Slovenčevga« člankarja, da brez »politične« decentralizacije ni mogoča »upravna« dekoncentracija, oziroma, da je nasprotno zatrjevanje prazna slama, ali po grško demagogija. Toda Sifovo delo, ki bi obstajalo v poskusu spravit v sklad unitarizem in »politično decentralizacijo«, moramo prepustiti člankarju, ki mu bo mogoče pri tem poskusu uspelo tudi pojasniti, zakaj je zamenjal izraz »zakonodajna oblast« z izrazom »politična oblast«...

(Dalje prihodnjic)

Iz Masarykovih spominov

(Nadaljevanje)

10.

V tem poglavju razmotriva Masaryk psihologične in sociologične razloge, ki so zahtevali, da se postavijo Čehi zoper osrednje sile, ali bolj določno zoper Avstrijo, ki jo je bilo treba razbiti glede na pomanjkanje moralne osnove za obstanek, ki se je zlasti na zunaj izražalo v degenerirani dinastiji. Opozarjamo tudi na pravilno in stvarno oceno radikalnega narodnjaštva, ki sicer kriči, pa se ustraši, ko je treba dejanje spravit z besedami v sklad, in na zahtevo, da se je treba baviti s svetovno-političnimi vprašanji. Uredništvo.

Za kaj je torej po izbruhu vojne šlo, je bilo jasno: pojmiti dani evropski položaj, preceniti sile obeh vojskujočih se strank, iz nauka zgodovine uganiti, kam kaže razvoj, odločiti se in na podlagi tega delati. Delati!

V svojem političnem naziranju temelječ na Palackem in Havličku sem delj časa, kakor tudi naši ostali politiki, zbiral argumente za našo avstrijsko orientacijo; kakor voditelje našega preporoda je tudi mene mučil problem malega naroda. O tem pričajo moje študije o razvoju češkega narodnega in političnega programa, pazljivi bravec teh študij pa hkrati vidi, da sem, zopet kakor drugi naši politiki, kmalu kolebal med lojalnostjo in bojem proti Avstriji — odtod moje neprestano premišljevanje o problemu revolucije. V študiji o Palackého ideji češkega naroda sem konstatiral načelno nasprotje med češko in habsburško-avstrijsko idejo; že prej sem — proti Palackému — izrazil prepričanje, da moremo postati samostojni, če se v Evropi okrepe demokracija in socialne težnje — razvoj poznejših let (konkretnjeje od leta 1907) me je gnal v opozicijo, čim bolj sem spoznaval dinastijo in Avstrijo. Na Dunaju in v Avstriji tako mogočna in vplivna dinastija je bila npravno in fizično degenerirana; Avstrija je bila zame tudi npravno vprašanje.

V tem sem se razhajal z mladočeško stranko in pozneje z radikali, da namreč nisem presojal Avstrije in dinastije le politično, pač pa tudi mo-

ralno. V tem temelji tudi moje drugačno pojmovanje tako imenovane pozitivne politike. Bil sem za sodelo v vladi, toda pozicijo v vladi bi porabil za reformo ne le pisane ustave, pač pa vse administrativne prakse v češkem duhu. Zmeraj sem bil za kulturno politiko, kakor sem dejal: za resnično demokracijo, in ni mi zadostovala poslanska in ozko politična politika. Govoril sem o nepolitični politiki.

Zaradi teh svojih nazorov sem imel mnogo sporov; ne bom se zdaj branil, češ da me moji nasprotniki niso dovolj razumeli — priznam, da spočetka sam nisem bil dovolj jasen in dosleden in da sem delal taktične napake in še precej. Moji nasprotniki pa so grešili in me najbolj podžigali k boju s tem, da so sebe proglasili za boljše Čeha, da so, s Havličkovimi besedami, patriotizirali, medtem ko sta bila predmet spora cilj in vsebina čestva in domoljubja: ljubezen do domovine in naroda je bila že sama po sebi razumljiva, šlo je za program te ljubezni. Jaz sem bil svojim nasprotnikom preveč socialističen in zlasti se je moj religiozni program upiral njihovemu liberalizmu. In z nemško in rusko in slovansko politiko nisem soglašal. Meni je šlo za to, da se otresemo avstrijskega v Avstriji in na celi črti, oblika vlade in pripadništvo tuji državi sta mi bila spričo danega svetovnega položaja podrejena problema. Čutil sem svoj boj kot odpor zoper politično in kulturno odločenost, zaostalost in provincialnost, boril sem se na dveh frontah, proti Dunaju in proti Pragi. Radikalizem in njegova taktika sta se mi zdela bolj draženje kot resničen boj — ko je odbila ura in se je svetovna situacija spremenila in nam je usoda vsilila odločitev, niso bili moji prvotni nasprotniki tisti, ki so se odločili in izprijemili odločitev v potrebno dejanje...

Principielna obsodba Avstrije je naravno silila k študiju in opazovanju Nemčije; zgodovina me je poučevala, kako je bila Avstrija tudi spričo velikih različnosti vendarle povezana z Nemčijo. Imel sem neki respekt pred Nemci in zlasti Prusi; toda s prusaštvom, z Bismarckom in bismarckiz-

Zdravstvo v Sloveniji

Iz govora dr. A. Breclja v banovinskem svetu.

Skupni preračun je povešan za 20 milijonov, od teh sta določena samo 2 milijona za vso družbeno skrbstvo in zdravstvo. 4. oddelek ni bil toliko močan, da bi v banovinskem gospodarstvu uveljavil načelo: Izdatki za družbeno skrbstvo in zdravstvo, zlasti pa za mladinsko skrbstvo in povzdigo zdravstva so prav tako potrebni in vsaj tako plodonosni, kakor izdatki za kmetijstvo, prometne naprave, šolstvo in javno varstvo! Tudi iz tega preračuna odseva še stari predsodek, da je področje javne uprave v VI. oddelku neproduktivno breme, katera zemeljska dobrina dosega vrednost zdravega človeka?

Sicer priznam dobro voljo g. banu in njegovi upravi, lani za 2 milijona več, letos vnovič 2 milijona več ko lani. Naj se stopnjuje preračun za VI. oddelek v tem koraku vsaj še nekaj let!

Svoje pripombe omejim samo na mladinsko skrbstvo in zdravstvo.

1. **Mladinsko skrbstvo.** Ponavljam lansko pohvalo, zlasti ker je 75.000 več. Veseli me, da je za slepe otroke kupljeno v Mengšu veliko in zdravo poslopje. Ker je teh nesrečnikov, hvala Bogu, samo malo, bi kazalo preudariti, da se v tistih poslopih nameste še drugi telesno okvarjeni otroci, ki jim je treba posebne oskrbe in vzgoje. Ponavljam lansko resolucijo: Nov matični otroški dom v Celju, kakor v Ljubljani in Mariboru. Vzgajalnice za manj nadarjene duševno nakazne otroke, npravstveno ogrožene v zavode redovnikov ali redovnic.

2. **Glede zdravstva na kmetih** ugotavljam vesel napredek; banska uprava je ugodila dolgoletni zahtevi banovinskih zdravnikov, ki sem jo lani spravil v resolucijo, da se odpravi krivica, ki so jo zagrešile prejšnje banovinske uprave glede banovinskih zdravnikov glede napredovanja in plač. V tem preračunu je ta krivica popravljena glede napredovanja, ne pa še glede plač oziroma doklad. Ta omejitev naj se čim prej odpravi, ker temelji na zmoti, da so ostale razmere na kmetih take, kakor so bile pred desetimi leti ali pa med vojno. Takrat je bil podeželski — okrožni zdravnik gospod! Kot javni nameščeneec je imel natančno določeno delo, ki ga ni bilo veliko in temu primerno plačo, ki je bila skromna, a imel je dovolj časa za zasebno zdravljenje, ki so mu ga kmetje radi plačevali. Kako naj se kmet dandanes zasebno zdravi, ko nima v večini podeželja niti za sol! Kako naj uspeva zdravnik po krajih, kjer tudi kmečki ljudje stradajo kruha? Delo banovinskih zdravnikov se je neznaansko namnožilo, državna zakonodaja jim je naprtila neverjetno dosti opravkov, potrebnih in popolnoma nepotrebnih pisarniških, vse od države plačano, t. j. sramotno nizko plačano osebje naj dobiva od banovinskih zdravnikov, ki za nje ne plačuje država nič, brezplačno zdravljenje, banovinski zdravniki naj opravljajo šolsko higieno in šolsko zdravstvo, vso občinsko zdravstveno službo, nadzor nad vsemi telesnimi in duševnimi nebogljenici in o vseh teh stvareh vodijo zapisnike in pišejo dolga poročila! Za vso to ob-

mom načelno nisem soglašal. V notranji in zunanji politiki je pod njegovim vodstvom zavladal režim krvi in železa. Imponiralo mi je, kako se je Bismarck leta 1866 spretno zadovoljil s tem, da je Avstrijo odrinil iz Nemčije, in kako ni hotel Dunaja ponižati, da bi ga na ta način še tesneje priklenil k Nemčiji. Vendar se je nevarno zmotil, ker se je preveč zanašal na Avstro-Ogrsko, ki jo je, zlasti v svojem srcu, zaničeval. Bismarck ni leta 1870 in 1871 več izvajal taktike iz leta 1866 proti Avstriji — aneksija Alzacije-Lotaringije je bila napaka, čeprav je bila politika Napoleona III. nespametna. Opazil sem, kako je Bismarck pozneje kolebal med Rusijo in Anglijo. In v možu krvi in železa je bilo preveč starega macchia-velizma.

Novi kurz je bil več kakor kolebav. V političnem in diplomatskem pogledu je bil kratkoviden in zaradi svoje negotovosti in čudne improviziranosti za vsakogar nezanesljiv; kolonialna in pomorska politika je bila prenapeta, cesar Viljem ni vznemirjal le Angležev, pač pa hkrati tudi Ruse in se je sploh odlikoval z nezadostno psihologijo — z nerazumevanjem ljudi in narodov. Podobno je že Bismarck preveč absolutistično zahteval od ljudi bolj poslušnosti in pokorščine kakor stvarnega sporazuma. Pri tem se je Viljem preveč enostransko zavezal Dunaju. Njegov režim je prav kmalu postal pravo nasprotje staropruske preprostosti; državni imperium in svetovni imperializem sta s svojo zvezo z rastočim kapitalizmom postajala parvenijska, neokusna in tudi npravno dvomljiva. Univerze so podlegale tej smeri. Filozofija in politika pangermanizma bi morali biti mislečim politikom memento, a nista bili. Vrhovno armadno poveljstvo in armada (častniki!) sploh sta bila pangermanska. Opozarjal sem neprestano na pangermanizem in sploh naganjal k študiju svetovne politike in k temu, da bi naša politika postala bolj svetovna. Odpor zoper pangermanizem, ki sta mu Dunaj in Budimpešta služila, mi je diktiral, da sem se vmešal v dunajsko politiko proti Srbiji in slednjic v svetovno vojno. (Dalje prihodnjic)

sežno zaposlitev nima kot izobraženec z najdaljšim in najdražjim študijem pogojev za skromno in dostojno življenje. Dandanes je banovinski zdravnik gospodarsko siromak, družabno pa ponižan javni uslužbenec, ki se nad njim znašajo razni krajevni in oddaljeni oblastniki z nižjo splošno izobrazbo. Vse to pripovedujem, da banovinska uprava ne ostane pri reševanju tega vprašanja sredi pota in omogoči banovinskim zdravnikom znošno življenje. Banovinski zdravnik naj dobi v prihodnjem preračunskem letu vse tisto v službenem in tvarnem pogledu, kar mu gre kot akademsko izobraženemu uslužbencu za njegovo

tako kočljivo in požrtvovalno javno službo. Ko se zahvaljujem g. banu in banski upravi za izboljšanje, ponavljam lansko resolucijo glede banovinskih zdravnikov in poenostavljenja zdravstvene uprave po okrajnih odborih, ki naj bodo samoupravne enote za gospodarstvo, promet, svetlo in zdravstvo večjih okolišev kakor so občine. V tem okviru naj se tudi rešuje vprašanje o porodniški pomoči, saj se po izkazu izvedenca v tej stroki, prof. Zalokarja, celo pri nas v Sloveniji, skoraj polovica porodov vrši brez vsake izvedene pomoči. Kolika škoda na zdravju in življenju mater in otrok! (Konec prihodnjic)

Za ločitev duhov

V letošnji peti številki smo priobčili govor dr. Puca od 27. januarja 1955. leta, v katerem je napadal tako imenovane punktacije. Priporočili smo dr. Pucu, naj bi ta govor dal na uvodno mesto svojega tednika »Slovenska beseda«. Dostavili nismo bistveno drugega, kakor da smo opozorili na dejstvo, da so tiste »punktacije« dejansko skromne, saj ne zahtevajo drugega, kakor da naj se preuredi država v zmyslu resnične samouprave narodov in da je morala biti njih nedolžna vsebina dr. Pucu natančno znana, ker jih je priobčilo tudi »Jutro« v tistih dneh. Mimogrede naj tu omenimo, da jih je tedanja jugoslovenska cenzura dovoljevala natisniti le hkratu z ostro odklanjajočo »kritiko«.

Dr. Puc je na ta priporočeni mu lastni govor v predzadnji številki »Slovenske besede« odgovoril. Odgovoril pa je precej po ovinkih, čez »Slovenca« in celo čez Kranj (?). Vzdihihnil je nad pokvarjenostjo tega sveta, češ da je priobčevanje njegovih lastnih govorov napad nanj (pa vsaj ne napad na neomajnost prepričanja?) in zagotovil, da še danes prav tako misli, kakor je takrat mislil, da je namreč 1. december 1918 vkladni kamen naše države in da pade z njim tudi država sama.

Povedali smo že, da »punktacije« niso zahtevale razbitja države, ampak samo njeno preosnovno na taki podstavi, da bodo tako Slovenci kakor Hrvatje z njo zadovoljni. Ali malo bolj določno: zahtevale so popolno odpravo nacionalnega centralizma, ki nas je dušil in tlačil, ki mu je pa seveda dr. Puc v svoji milijonski JNS zvesto služil. Zahtevale so torej nekaj, kar zahtevajo na primer Hrvatje danes prav tako kakor nekaj, nekaj, kar se je kot združljivo z enotnostjo države tako rekoč že uradno priznalo.

Spričo vseh teh jasnih dejstev postane očitno, kakšen namen je mogla imeti resolucija, kakor jo je predlagal imenovani predsednik (ne župan!) ljubljanske občine dr. Puc v tovaršiji s prav tako imenovanimi predsedniki (ne župani!) občin. Hotela je namreč prikazovati kot izdajalec vse tiste, ki jim je bilo dovolj zapostavljanja, zatiranja in izkoriščanja slovenskega naroda od jugoslovenskega centralizma in njegovih prisklednikov, hkratu ta centralizem in njegove metode pravno in uravnavno opravičevati, utrjevati njegovo moč in mu tako omogočati, da nas je lahko še naprej tlačil in izkoriščal in da nas tudi je izkoriščal in tlačil.

Centralisti in federalisti na eno sapo

18. februarja je govoril v belgrajski skupščini poslanec dr. Mirko Kosić tudi o Slovencih. Njegov govor, čudna mešanica stvarnosti in površnosti, zasluži, da priobčimo nekaj odstavkov iz njega. Na naš naslov je dejal:

Slovenec je dobro v centralistični Jugoslaviji, a dobro bi jim bilo tudi v federalistični Jugoslaviji. Vaša korist je, da ne pride do nadaljnjega reševanja hrvaškega vprašanja, ker imate od take države največ.

Najprej: ne verjamemo, ne moremo verjeti, da bi bil Kosić tudi res tako mislil, kakor je govoril. Da bi nam bilo dobro v centralizmu, ki nam je izšel doslej že nad petnajst milijard! Ki nam jemlje še zmeraj leto za letom 650 milijonov. Ki nam onemogočuje, da bi si postavili bolnico, se-

zidali univerzo, spopolnili medicinsko fakulteto, napravili potrebne ceste in stare zboljšali, uredili naše reke in hudournike! Ki nam žene v pogubo toliko naših ljudi!

Res ne moremo verjeti, da bi Kosić verjel, kar govori, ker je nemogoče, da ne bi vsega tega vedel. Pa če bi bilo že mogoče, da bi vsega tega res ne vedel, eno pa ve prav natančno, in to izhaja iz prav tega njegovega govora, namreč kako in s katerimi glasovi je bila sprejeta centralistična vidovdanska ustava. Sam jih našteva, kdo je glasoval za to najslabšo ustavo, ki si jo je mogel kdo izmisliti za našo državo. Kosić tedaj ve, da je večina Slovencev to ustavo, to znamenje centralizma, odklonila, celo kar najbolj odločno odklonila.

Pa vendar govori, ko da bi nam bilo dobro pri tem jugoslovenskem centralizmu, ki smo ga odklanjali in ga še odklanjamo od prvega začetka! Pozneje je Kosić še enkrat rekel o nas:

Namenoma nočem govoriti o Slovencih, ker so ti v vsakem primeru na dobičku. Dokler vodimo mi boj s Hrvati, dotlej potrebujemo Slovence za zaveznike. Od leta 1918. do danes je bila politika, da držje klešče okoli Hrvatov — Srbi in Slovenci. Tu so bili Slovenci v kar najbolj ugodnem položaju. In če bi zmagali Hrvatje s svojo zahtevo po federaciji, dobe Slovenci samodejno isti položaj, kakor Hrvatje.

Slovenci smo torej nekaki užiteniki srbsko-hrvaškega spora! Kljub temu, da nas centralizem še vse bolj tlačil, kakor Hrvatje. Kljub temu, da ga ni ne enega pravega Slovenca, ki bi ne bil odločen nasprotnik centralizma, saj ga tudi ni skoraj nobenega pravega Slovenca, ki bi ga centralizem neposredno ne tlačil in dušil.

A vendar, kako je le mogoče, da se najde člo-

Najboljši šivalni stroji in kolesa

ADLER

po izredno nizkih cenah pri tvrdki

Josip Petelinc, Ljubljana
za vodo (blizu Prešernovega spomenika)

Večletno jamstvo!

Pouk v umetnem vezenju brezplačen!

vek, ki take nemogočnosti čisto resno govori in zatrjuje?

Tu pa moramo res priznati, da nismo sami brez krivde. Gotovo, Kosić je vedel, kaj govori in vedel je tudi, da ni resnica, kar govori! A odmeval je kljub temu njegov govor, kajti gotovo je, da vsaj nepoučena srbska javnost tako misli, kakor je Kosić govoril.

Tu pa prihajamo do najbolj žgoče točke v naši politični dejavnosti. Kajti ta je za oko res taka, da vzbuja videz, ko da bi bile Kosićeve trditve resnične.

Srbi so politični realisti. Nemogoče se jim torej mora zdeti, da bi bili slovenski zastopniki tolikokrat v vladi, da bi bili zlasti tolikokrat v vladah, ki so se nasproti Hrvatom zavemale za centralistični sestav, in da ne bi bili imeli od tega dobička. Povprečnemu Srbu se seveda zdi popolnoma nemogoče in moralo bi se tako zdeti vsakomur, da bi mogel iti kdo z vlado, ki mu samo jemlje in malo ali pa sploh nič ne daje. In ker se mu zdi to neverjetno in nemogoče, sklepa seveda dalje, da delajo to in tako slovenski zastopniki, ker jim taka politika donša velikanske dobičke. Kakopak gredo po nadaljnji njihovi logiki vsi ti dobički v breme in škodo srbskega naroda!

Brez navajanja dejstev lahko sicer igraje ovržemo vse take trditve. Kajti prav glede na stvarne poglede Srbov na politično dogajanje je popolnoma nemogoče, da ne bi bil kdaj kak Srb vzlet svinčnika v roke in računat: toliko nam centralizem donša, toliko imamo zgube. In nemogoče je, kdor Srbe in njihove čaršijske poglavarje samo malo pozna, da bi mogel biti le en dan tak centralizem, ki bi jim donšal — zgubo. Zgolj to suho dejstvo, da centralizem je, dokazuje, da je centralizem v dobiček Srbom in v zgubo Slovincem. To vsaj g. Kosić prav natančno ve.

A prav tako ve dr. Kosić natančno, da bi bilo centralizma konec tisti trenutek, ko bi se srbski zastopniki izjavili zoper njega. Saj vendar niso niti Slovenci niti Hrvatje nikoli glasovali zanj, a zanese se lahko, da bodo zmeraj glasovali zoper njega.

Kajti prav v tem vprašanju centralizma je vsa naša notranjepolitična stiska. In ker se to vprašanje ne premakne z mesta, je očitno, da ga zadržuje in more zadrževati samo tisti, ki ima od centralizma dobiček.

Sicer pa, g. Kosić in vsi drugi nesebičniki tam doli, primemo yas za besedo. Vi nočete in mi nočemo, da bi bili Slovenci nekaki centralistični dobičkarji. Zakaj ne zahtevate že kdaj stroge ločitve financ? Zakaj imate take pomisleke proti dosledni finančni samoupravi, pri kateri edini bi se popolnoma jasno pokazalo, kaj kdo daje in kaj prejema? Skratka, pri kateri edini bi se moglo govoriti o pravični razdelitvi dajatev in prejemkov? In ki bi edina mogla dati naši državi notranjo zadovoljnost in mir?

Ne, mi vas poznamo in zato vemo, kar veste tudi vi, kdo je dobičkar pri centralizmu. Zato takih predlogov ne bomo doživeli. Samo ne govorite potem stvari, ki jih sami ne morete verjeti in raje priznajte, da ste to, kar pač ste, namreč centralisti, in da bi s takimi neresničnostmi hoteli samo podaljšati centralizmu življenje.

Opazovalec

Neroden zagovor

»Slovenska beseda«, ki jo izdaja dr. Puc, priobčuje dopis, ki seveda brani dr. Puca. Pa takole govori o tej kočljivi zadevi:

Žal nam je, da ne moremo tako pisati o zvestobi do političnih programov, kakor bi radi! Pa pride tudi za to še čas in takrat se bomo o tej zvestobi kaj več pomenili. Za danes samo naslednje: Res je, da se nismo prejnjaja leta vsi strinjali z g. dr. Pucem. Toda danes se strinjamo z njim, ker je za politiko demokracije in sporazumno notranjo ureditev države, ne strinjamo pa se s tistimi, ki so pred leti bili za to, danes pa niso več. To politično »bivševstvo« je in bo za druge usodnejše,

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

Novo vloge Din 50.000.000
Oproščene vloge, prenešene na
nov račun Din 60.000.000
Skupno stanje novih vlog Din 110.000.000

Novo vloge vsak čas izplačljive!

Obrestna mera do 5%

Za vse vloge jamči mestna občina ljubljanska

kakor je za g. dr. Puca. G. dr. Puc je od blizu spoznal škodljivost avtoritativnih režimov, drugi jo pa šele bodo spoznali.

Kakor bi človek uganil, gre za nekoga, ki je bil prej nasprotnik dr. Puca, dokler je bil namreč ta še zgoraj, ki pa je na mah stopil obenj zdaj, ko ni več zgoraj. In še to je zapisa vredno, da se ujema z njim prav od takrat, ko je bil dr. Puc zelo neprostoovoljno premaknjen z višjega mesta. Iz tega pa seveda izhaja, da bi ne bil za dr. Puca, če bi bil ta še zmeraj zgoraj, od koder so ga pregnali ljudje, ki prav tako niso bili za dr. Puca, da bi bil ostal zgoraj. In še to izhaja iz tega poučnega dopisa, da se prav za prav njegov avtor ujema s tistimi, ki dr. Puca zgoraj niso marali. Zato pa res ne razumemo, zakaj je nanje hud.

Dopisnik tudi zatrjuje, da je dr. Puc od blizu spoznal škodljivost avtoritativnih režimov. To pa res radi verjamemo, saj je imel priložnosti in časa čez glavo za tako spoznanje. Le zakaj nam ni od časa do časa kaj povedal iz tega svojega, v tem spoznanju slabih strani avtoritativnih režimov trepečega srca? Zakaj je začel javnosti razglašati to svoje spoznanje šele, ko je bil s svojega, avtoritativnim režimom blizkega mesta potovan? Mar je tako delal »iz zvestobe do političnih programov«, ki je dopisniku menda posebno pri srcu?

To so res precej nadležna vprašanja, ki se jim pa človek skoraj ne more ogniti, če bere tako neroden opis.

Vsebina enakopravnosti

Spredaj smo osvetlili čudno pojmovanje srbskega poslanca dr. Kosića o slovenstvu in slovenskih zahtevah. Pravilno pa je označil Kosić pojem enakosti in enakopravnosti državljanom v istem govoru:

Hrvatje ne zahtevajo enakopravnosti posameznika. Neki naš politik je zmeraj postavljaj vprašanje takole: »Kaj se Hrvatje upirajo, mi smo demokratska dežela, v kateri so vsi državljani enakopravni. Nihče se ne more imeti za podrejenega... Toda formalno smo tudi v avstro-ogrski monarhiji imeli enakopravnost pred zakoni. Bistvo hrvaškega vprašanja pa je v tem, da oni ne zahtevajo osebne enakopravnosti. Te ne rabijo. Oni hočejo marveč politično enakopravnost hrvaškega naroda.

Hrvatje so imeli v Avstro-Ogrski avtonomijo. Imeli so položaj polsuverene države. Usodno je postalo, ker ljudje, ki so vodili veliko vojno za osvoboditev in združitve kot politiki, kot državniki Srbije, niso dovolj poznali razmer v avstro-ogrski monarhiji.

Bilo je sicer nekaj ljudi, ki so poznali te razmere vsaj v osnovni črti... Stojan Protić je pisal sestavke v »Samoupravi« o hrvaških razmerah. Naglašal je, da nam naša narodna politika in bodočnost ukazujeta nemško-angleško obliko državne enotnosti, ker je samo taka mogoča.

Škoda, da prihaja to Kosićevo spoznanje tako pozno. Če sploh prihaja, če ni samo neka vpljudnostna oblika obravnavanja. Kajti bistvo vprašanja hrvaškega kakor slovenskega je prav v popolni narodni enakopravnosti, ki smo jo mi že lansko leto podrobneje obrazložili v sestavku »Enakopravnost — naš cilj«.

Sicer pa moramo poudarjati zmeraj in zmeraj znova: Ne pri Slovencih ne pri Hrvatih ni krivde, če se vprašanje zavlačuje in zavlačuje. Gotovo tudi pri srbskem ljudstvu ne. Ali zadaj preži edinstveni zajedavec, ki prišepetuje in obrekuje in dela zdrado, da si ohrani politično veljavo, ki je iz ljudske roke ne bi nikoli dobil.

Teh se otresite, gg. Kosić in tovariši, samo teh! Dokler pa tega ne storite, vas moramo šteti med valpte centralizma, kakor vse druge edinstvenike.

Zapostavljanje Srbov

Zadnje čase so začeli srbski poslanci na ta način boj zoper slovensko in hrvaško zahtevo po enakopravnosti, da naštevajo, kaj vse imajo Slovenci in Hrvati. Tako je neki tak poslanec Peter Kosović, člen JRZ, pripovedoval 25. t. m. v skupščini, da je Srbov 46 odstotkov, Hrvatov 23 odstotkov, Slovencev pa 8 odstotkov prebivalstva, da pa je Hrvatov na primer v davčnih uradih za dobre tri odstotke več. Prav tako da imajo več ljudskošolskih učiteljev.

Ne bomo ugibali, če je to res tako, zakaj je na primer na Hrvaškem davčnih uradnikov več, ko v Srbiji. Kajti gotovo niso bili nastavljeni zaradi tega, da preskrbljajo Hrvate z državnimi službami, ampak da izterjajo kar največ davkov. To velja seveda tudi za Slovenijo, kjer bo ta presežek najbrž še precej bolj izdaten, pa gotovo, prav zelo gotovo ne zato, da bi bil znižan odstotek naših brezposelnih.

Zanimivo je v tem pogledu na vsak način, da je v Srbiji davčnih uradnikov najmanj!

Sicer naj bi bil pa Kosović raje podal pregled državnih uslužbencev v vseh strokah. Na primer pri železnicah, v ministrstvih, zlasti zunanjem, pri poštni hranilnici itd. Tu bi pa videl, da je razmerje v prilogi Srbom mestoma 9:1. In če bi bil še primerjal dohodke tistih upravnih panog, bi se pokazalo to razmerje še za stopnjo bolj ugodno.

Izselniški fond

Na seji banskega sveta dne 18. t. m. je govoril g. Klekl iz Slovenske krajine o našem izselniškem vprašanju. To vprašanje je za Slovensko krajino še prav posebno živo, a živo je tudi za vso Slovenijo, v kateri pod srečonosno vlado jugoslovenov ni kruha za noben prirastek prebivalstva. Zato se morajo ljudje izseljevati. Na žalost pa še zmeraj ni nobenega narodno smotrnega načrta o tem izseljevanju.

Zanima nas zlasti, kar je g. Klekl povedal o izselniškem fondu. V ta sklad mora namreč tisti revež, ki ga domača stiska žene v tujino, plačati 100 dinarjev. Namen tega fonda je baje pomoč izselnikom. Leta 1950. je imel ta fond 35 milijonov nabranega denarja. Preteklo leto pa je zaprosil g. Klekl v imenu slovenskih izselnikov za podporo iz tega fonda. Dobil pa je celih 1000 Din in hkratu obvestilo, da je fond izčrpan in da ni nobenega denarja več. G. Klekl pravi, da razen omenjenih 1000 Din in povrnjenih stroškov za tri vrtniške se izselnike iz Krajine niso prejeli nobene podpore iz tega fonda. Zato mu je uganka, kam neki je šel ves denar.

Za nas pa ni prav nobena uganka. Kajti beseda fond nam pove vse.

Še to samoumevnost naj dostavimo, da so za ta izselniški fond seveda največ prispevali slovenski izselniki, prvič ker jih je razmeroma največ, drugič pa, ker se pri nas vse take pristojbine strogo izterjujejo.

Ali ne bi bil umesten dodatek k finančnemu zakonu, da se ta, kakor tudi vsi drugi fondi, poslej zbirajo in upravljajo po pokrajinah?

„Pohod“ se strinja

»Pohod« zapisuje, nam v tolažbo, kakor pravi, da se v celoti strinja z uvodnikom v 8. številki »Naše misli«, ki smo o njem poročali v predzadnji številki.

To je prav, da priznava. Saj je priznal že svoje dni, da je v redu, če plačuje Slovenija več davkov zaradi svoje višje kulture. Kajti dolžnost višje kulture je, da plačuje več, in ne morebiti dolžnost večjega bogastva.

Prav je torej, če pritrjuje »Pohod« i »Naši misli«, da je popolnoma prav in nič krivično, če Slovenija leto za letom mnogo več plačuje, kakor dobiva. Ne čaršija, ki je bogata, naj plačuje, ampak Slovenija, revna, obubožana. Vidi se sicer, da je ta nauk »Naše misli« kar naravnost posnet iz »Pohoda«. Zakaj bi se torej ne ujemal z njim.

In seveda ni važno, če dobi Ljubljana novo bolnico — tudi v tem se strinja »Pohod« z »Našo mislijo«. Važno je, da jih dobe kraji na jugu, da jih dobe pred nami in da jih dobe iz našega denarja. Kajti prav nič ni važno, da bi jih morebiti bogati Belgrad laže postavil, ko mi, da jim je tudi v vsakem oziru bližji.

Kajti tako zahteva jugoslovenska nacionalna misel »Pohoda« in njegovega nebogljenčka »Naše misli«: višja kultura naj plačuje, ne pa večje bogastvo. Le če bo naša višja kultura stalno obremenjevana, imajo jugosloveni upanje, da jo Slovincem zagrene. In če jim jo kdaj tako zagrene, da jim ne bo več zanjo,

potem bo mogla biti završena tiha in postopna likvidacija naša. In jugoslovenstvo bo zmrgalo.

Kakor vidite, gg. okoli »Pohoda«, ne zgubljam spomina za take slovenstvu prijazne jugoslovenske nauke. In še kajkrat se boste prepričali o tem.

„Jutro“ in nadaljevanje centralizma

»Jutro« piše:

»Poslanci JNS so se posebno ostro izjavili proti nadaljevanju centralizma, ki v novejšem času zopet vedno bolj obvladuje vse panoge javnega življenja...«

Tisto od bolj in bolj vse obvladujočega centralizma v zadnjem času je seveda bridka resnica. A nič manj tudi ni resnična beseda o nadaljevanju centralizma. Namreč o nadaljevanju tistega centralizma, na katerem je stala, ki ga je gojila in obrazovala JNS. In ki ni hotela odnehati od njega ne ona, ne njene jugoslovenske predhodnice niti za piko, dokler je imela — oblast. In ki bi ga spet gojila naprej, če bi prišla na oblast.

Ne, centralizma ne bo likvidirala nobena stranka, ki nosi jugoslovenski prilastek. Zato bo treba drugih, boljših ljudi, ki niso imeli nikoli stikov s centralizmom in niso nikoli rabili njegovih sestavov, ki so jim bile zmeraj bolj mar ljudske pravice kakor pa ministrski stolčki. Ti ljudje že prihajajo. Samo staro politično blato morajo še spraviti s pota, ki ga je toliko, da jim zastaja za zdaj še noga v njem.

Stvari zore...

Zadnjič smo zapisali v spomin, da je Anglija določila za oboroževanje 400 milijonov funtov šterlingov, kar je šteti za precej razločen odgovor na namere obeh glavnih fašističnih držav, Italije in Nemčije.

Medtem pa se je zazdel Angležem celo ta prav-

ljčni znesek premajhen. Zato so sklenili, da ga povečajo na 1500 milijonov, porazdeljenih na prihodnjih pet let.

1500 milijonov funtov šterlingov, to je okroglo 360 milijard dinarjev.

360 milijard dinarjev, to je nekako znesek, ki odgovarja celotnim državnim preračunom Jugoslavije za dobo 56 let!

Nemce in Italijane je zaskrbelo. Nemški listi sicer ne morejo oporekati Angležem pravice, ki so si jo prisvojili sami kljub pisani pogodbi, pa pravijo, da je to izraz nezaupanja zoper nje.

Italijani pa prav tako govore, a še bolj čutijo, kaj to pomeni: Sredozemlje ne bo moglo postati italijansko. In še marsikaj drugega ne.

Za nas majhne protinacionalistične narode je pa seveda vse to dobro znamenje.

Kajti — stvari zore...

Mali zapiski

Prepovedani listi.

Državno pravdnništvo v Zagrebu je prepovedalo širiti:

1. št. 51 in 52. za leto 1956. in št. 4. od letos tednika »Istra«;

2. št. 4.858. lista »Večer«;

3. št. 121. lista »Hrvatski Zagorac«.

Vsi ti listi izhajajo v Zagrebu.

To velja tudi za nas!

»Hrvatski dnevnik« piše dne 25. t. m.:

Odgovor na vprašanje, kaj hočejo Hrvatje, ni težak, če gledamo na hrvaštvo kot na narodno individualnost in njegov politični, kulturni in gospodarski razvoj. Hrvatje hočejo torej živeti kot Hrvatje, da se razvijajo kot Hrvatje in o vsem, kar se jih tiče, sami odločajo. Nočejo torej biti nikakršen privesek niti ne iščejo prednosti niti miloščine; bede nad tem, kar jim je ostalo in zahtevajo ono, kar jim gre. Nič tujega torej ne zahtevajo. Njihovo geslo je: vsakemu svoje. Hrvatje zahtevajo torej zase politično in gospodarsko svobodo, kakor je to včeraj jasno povedal predsednik dr. Maček. Zahtevajo narodno svobodo, — da bomo jasni. Postavljeno je načelo, a tisti, ki sprejemajo to načelo odkrito in ki so pripravljeni uresničiti ga, bodo našli tudi pot, da ga uresničijo.

Vzhodne pravljice.

Jugoslovensko - nacionalna »Tribuna« pripoveduje:

»Misel jugoslovenske državne in narodne enotnosti... je priznala ravnopravnost vseh jugoslovenskih plemen...«

Ko bi nam hotela »Tribuna« še opredeliti pojem jugoslovenske enakopravnosti. Kajti s tistim, kakor ga imajo

Nazadovanje.

Od leta 1952. do danes je v Sloveniji nazadovala trgovina za 4514, obrt pa za 3939 obratov, skupaj torej za 8453 obratov.

Samo v dveh panogah je torej — z uslužbenci vred — najmanj 25.000 ljudi zgubilo zaslužek, a z družinskimi člani je najmanj 75.000 ljudi zgubilo bitne pogoje.

Pa bodo jugosloveni še nadalje povečevali svoj unitarizem in njegovo »državno zamisel«.

Italija v Španiji.

»Manchester Guardian«, znani stvarni angleški dnevnik, poroča o Francovi zmagi pred Malago med drugim:

»V tem trenutku vodi Italija vojne operacije v Španiji z najmanj 50.000 vojaki in velikanskimi zalogami vojnega materiala.«

To vest potrjuje posredno italijanski list »Regime fascista«:

»Naša mladina... se je zaletela v strnjenih legijah, da... zada smrtni udarec mednarodni drhali, ki se bojuje ob Caballeru.«

Nacionalizem.

Kakor poroča »Istra«, je tržaški prefekt samo v letošnjem januarju spremenil 1791 slovenskih priimkov v laške.

Razločna beseda.

O nemških kolonialnih zahtevah pravi Sir Austen Chamberlain, prejšnji angleški minister za zunanje stvari, tudi tole:

Zmeraj bolj zahtevajo Hitler in drugi vodeči zastopniki nemške javnosti kolonije za Nemčijo. To siljenje se razširja ne samo v nepremagljivo oviro za zboljšanje angleško-nemških razmer, ampak prinaša razen tega še nov element nemiru v svet, ki ne rabi ničesar bolj, ko mir, da si more gospodarstvo korenito odpomoči in svetovna trgovina vsaj približno spet doseči svoj nekdanji obseg.

Opozarjamo.

da smo zaradi pomanjkanja prostora morali odložiti nadaljevanje »Črtomirjeve vrnitve« do prihodnje številke.

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.